

DEMOKRATİK YÖNETİŞİM SAĞLANMASINDA E-BELEĞİYE VE UYGULAMALARI: AKDENİZ BÖLGESİ ÖRNEĞİ

Nilüfer NEGİZ¹

Yasemin SARAÇBAŞI²

Özet: Yerel yönetimler demokrasinin işlerlik kazandığı alanlar olarak anılırlar. Vatandaşın yönetime en yakın olduğu yer olan bu birimlerde karar alma süreçlerine halk katılımının sağlanması daha kolay olabilmektedir. Bilgisayarın başında çoğu hizmetin ulaşımına imkân sağlayan e-belediye, bu elektronik ortam aracılığı ile demokratik etkileşim sürecine de katkı sağlamaktadır. Demokratikleşme ve katılımı artırma anlamındaki bu misyonunu elektronik ortama taşıyarak elektronik dönüşümlerini gerçekleştiren belediyeler, internet siteleri aracılığı ile klasik belediye hizmetleri hakkında bilgi ve erişimin dışında, demokratik yönetişimin sağlanmasında ve yönetsel etkinliğe ulaşmada çeşitli hizmetleri sunabilmektedir. (Polat, 2006) Çalışma demokratik yönetişim sağlanmasında e-belediyenin üstlendiği rolü ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu amaçla elektronik ortamda belediyelerin sunduğu “*kamu bilgilerine erişim ve saydamlık*”, “*çevrimiçi katılım ve danışma*”, “*oy kullanma ve yerel temsil (e-voting)*” başlığı ve bu başlık altındaki hizmetler, Akdeniz Belediyeler Birliğine Bağlı belediyeler (68 belediye) hedef evreni üzerinde incelenecektir. Çalışmanın yöntemi, demokratik yönetişim sağlanması konusunda bu uygulamaların varlığı ve işlevselliği üzerinden yapılacak bir içerik-durum analizi ile nitel bir araştırmayı kapsamaktadır.

E-MUNICIPAL AND PRACTICES IN PROCUREMENT OF DEMOCRATIC GOVERNANCE: THE CASE STUDY OF MEDITERRANEAN REGION

Abstract: Local administrations are seen as the areas where democracy becomes effective. In these units in which citizens are closest to administration, it is easier to secure participation into resolution processes. e-Municipal, enabling an access to most of the services via computers, is contributing to democratic interactive process through this electronic platform. Municipalities which realize their electronic transformations by transferring the mission containing democratization and increase of participation to electronic platform, render various services for democratic governance and administrative efficiency, apart from information on and access to classical municipal services. (Polat, 2006) This study aims to stress the role of e-municipal in democratic governance. Accordingly, the services, municipalities render named “access to public information and transparency”, “online participation and counseling”, “voting and local representation” and other sub titles is handled on the basis of the municipalities associated with Mediterranean Municipalities Federation (68 municipalities). Methodology of the study covers a content-status analysis of practices on procurement of democratic governance and its effectiveness and a qualitative research.

Giriş

Küreselleşmenin de fiziki altyapısını oluşturan bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin etkisi öncelikle ekonomi alanında kendini gösterse bile, kültürel, hukuki ve sayısal alandaki yansımalarının da incelenmesi gerekmektedir (Akgün,2003:66). Kamu kurumları hizmet üretmek ve toplumsal ilişkileri düzenlemek amacıyla oluşturulmuş yapılanmalar olmasının yanı sıra hala en büyük istihdamcı, en kalabalık ve farklı müşteri profiline sahip işletmeler durumunda olduklarından bu gelişmelerden en çok etkilenen alanların başında gelmektedir.

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Kentleşme ve Çevre Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi, e-mail: nilufernegiz@sdu.edu.tr

² Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Doktora Öğrencisi, y_saracbas@yahoo.com

İletişim ve bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, küreselleşmenin etkisinde şekillenen yenedünya düzeni kamusal hizmet sunan birimlerin yapılarını ve iş görme şekillerini de bu değişimlerin paralelinde dönüştürmeye zorlamaktadır (Akgün,2003:66). Şehirleşme süreci, bilişim ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişme; ihtiyaçları ve talepleri çeşitlendirirken aynı zamanda da nitelik olarak farklılaştırmıştır. Belediyeler artık sürekli artan ve karmaşıklaşan taleplerle karşı karşıya kalmaktadır. Geleneksel yönetim anlayışı ve mevcut yöntemler ile bu sorunların üstesinden gelinmesinin mümkün olamayacağı açıktır. Ayrıca bu şekilde yapılan merkezi kamu idarelerinin içine düştüğü açmazlar ortadadır. Hizmetlerin sunumunda verimsizlik, ağır mali harcamalar, israf, denetimsizliğin neden olduğu yolsuzluklar, vatandaş memnuniyetsizliği sistemin mevcut durumu açıklar niteliktedir.

Yerleşmenin öneminin fark edildiği günümüzde belediye hizmetlerinin anlam kazanabilmesi için farkındalık oluşturabilme imkânına sahip bilgi ağları kullanılmalıdır. E-belediye en genel anlamı ile yerelin sunduğu/sunacağı hizmet ve faaliyetlerde enformasyon teknolojisinin kullanılması, özellikle vatandaşlar için internet üzerinden hizmet sunumunun sağlanmasıdır. E-Belediye çalışmaları, kente ilişkin verilerin bilişim teknolojileri destekli çalışmalarla yönetilmesini, bu verilerden kent ve toplum yararına çeşitli bilgiler üretilmesini ve etkin bir biçimde vatandaşın hizmetine sunulmasını kapsamaktadır. (Henden&Henden, 2005:52) E-belediye çalışmaları ile hizmet, yönetim anlayışı, yeni istihdam olanakları gibi birçok konuda belediyelere yol gösterici işlevi yapmak; aynı zamanda belediye-yerel halk arasında iletişim ve bilgi alışverişi yolu ile kaliteli hizmet sunmak; (Yıldırım &Öner, 2004:318) daha büyük halk kitlesine ulaşmak; belediye hizmetlerinde hız ve kolaylık sağlamak amaçlanmıştır.

1.Demokratik Yönetişim ve E-Belediye

Son yıllarda yaşadığımız küreselleşme süreci e-devletin temelini oluşturmaktadır. Dünya; farklı kültürler, yaşam tarzları, mesafelerin olduğu, ulaşım sorunu yaşanan bir yer olmaktan çıkıp “*Global Köy*”³ diye tabir edilen bir merkez haline gelmiş, ülkeler ise birbirlerinin internet ağıyla bağlı uzantıları olmuştur. Bu süreçte klasik devlet anlayışında görülen bürokrasi, kâğıt ve zaman israfı, baskıcı denetimler ve yanlış raporlama sistemlerinin yerini; bireye hizmet ederek toplumu güçlendirme amacı taşıyan, hızlı elektronik işlemler yapabilen, bilgiye kolay erişim imkânı veren, katılımcı ve sürekli demokrasiyi güçlendiren bilgi toplumuna geçiş süreçlerine bırakmalıdır. E-devlet, merkezîyetçi olmayan yatay bir koordinasyon yapısı sunmaktadır. Bilişim ve iletişim teknolojilerinin etkin kullanımı sayesinde, kamu yönetiminin, tüm birimleri birbirleri arasında bağlantı halde ve yurttaşların erişimine, katılımına da açık haldedir. (Uçkan, 2003: 45)

Bilgi çağının gerektirdiği kent yaşamını kolaylaştıran planlı ve programlı faaliyetlerin yürütülmesinde belediye ve yerel yönetimlere büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Vatandaşların ve kurumların yerel yönetimlerden beklentileri devamlı artmakta, belediye hizmetlerinde etkinlik ve verimlilik, daha düzenli ve sağlıklı bir çevre öncelikli talepler olarak ortaya çıkmaktadır. Sürekli gelişen bilişim teknolojileri, yerel yönetimlerin çok yönlü hizmet verme ihtiyacı doğrultusunda yeni imkânlar sunmakta ve problemlere uygun çözümler getirebilmektedir (Erdal, 2003: 109-127). Yerel idare birimlerinin bu öngörüye sahip olarak kendini ve yapılanmasını bilişim teknolojileri çerçevesinde yeniden yapılandırması ve ürettiği yerel hizmet kavramını yeniden tanımlaması gerekmektedir. Değişen teknoloji yeniden

³ Bakınız: Durmuş HOCAOĞLU, “Küreselleşme, Küresel Köy, Küresel Yağma ve Küresel Yoksulluk”, içinde Yoksulluk: Cilt: I., **Deniz Feneri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği**, İstanbul, Temmuz 2003., s.268-295

yapılanmayı gerektiren nedenler arasında birinci sırayı almaktadır. Hizmet alanlarında meydana gelen değişim ve çeşitlenmeler yeni birimlerin kurulmasını, bağlantı yerlerinin değiştirilmesini, bir kısmının da kaldırılmasını gerektirmektedir. Türkiye'de de merkezi yönetime ilişkin pek çok yetkinin ve görevin yasal değişikliklerle yerel yönetimlere aktarılmasının söz konusu olduğu bir dönemde, yerel yönetimlerin bu işin üstesinden gelebilmeleri ve e-devlet dönüşümlerini gerçekleştirebilmeleri için bilişim teknolojileri ile tanıştırmaları, tanışmış olanların da bu teknolojileri kullanabilme yeteneklerinin geliştirilmesi gerekmektedir (Ergun, 2004: 140). Kamu kurum ve kuruluşlarında sürdürülmekte olan "e-devlet" kavramı ile birlikte kamu kurumlarının vatandaşla ilgili kısımlarında "e" yapılanma, devletin bir parçası olan yerel yönetimlerde de sürmektedir. Dolayısıyla; yerelliğin de içeriği yeniden belirlenmekte ve kentler yeni işlevler kazanmakta, bu zorlu değişimin bir gereği olarak bu farklılaşmayı yansıtan etkin kentsel hizmet ağları yerel yönetimlerce oluşturulmaktadır (TBV,2004:6). Türkiye'de de çoğu belediye modern teknolojilerin imkânlarından faydalanmak amacıyla internete açılmaktadır. Fakat bu çabaların asıl hedeflenen amaçtan uzak olduğu ve tam olarak anlaşılmadığı görülmektedir. Belediyelerin daha çok kendilerini tanıtmaya hizmet eden ya da bu hale dönüşen internet siteleriyle elektronik dönüşümü tamamlamak olası değildir. Bu uygulamalarda yapılması gereken tanıtım aşamasından, çevrimiçi (online) işlem yapabilme seviyesine ulaşabilmek olmalıdır. E-dönüşümün ne olduğunu kavramamış bir kamu biriminin bu yönde ne kendi yapısını sağlıklı bir şekilde dönüştürmesi, ne de toplumsal dönüşümü tetiklemesi mümkün görünmektedir (Uçkan, 2003: 309).

Bilişim teknolojisinin kuruluş aşamasının büyük maliyet gerektirmesi kısıtlı kaynaklara sahip belediyeleri zorlamaktadır. Belediyeler, büyük, orta ve küçük ölçekli olarak gruplandırıldığında Büyükşehir Belediye Yönetimlerinin; yeterli maddi kaynak, yetişmiş insan gücü, bilgi altyapısı bakımından daha avantajlı bir konumda olması sebebi ile küçük ölçekli belediyelere oranla e-belediyecilik konusunda daha ileri seviyede oldukları söylenebilir. Dijital yapılanma aşamasında mevcut sistemin küçük ölçekli belediyeler açısından ortaya çıkardığı olumsuzlulardan bazıları şunlardır (Uçkan, 2003: 310):

1. Bilişim teknolojisinin yüksek maliyet gerektirmesi ve gelirlerinin düşük olması sebebi ile bu teknolojik maliyeti öz kaynakları ile karşılayamama,
2. Düşük gelir ve eğitim gurubuna mensup vatandaşların bu bölgelerde yoğunlaşması,
3. Gelir ve eğitim durumu sebebiyle halkın bilişim teknolojisine mesafeli durması (sayısal uçurum),
4. Yüksek işsizlik ve çözülememiş altyapı sorunları (daha öncelikle çözülmesi gereken sorunlar olarak düşünülmektedir),
5. Halkın katılım ve yönetimi denetleme konularındaki bilinçsizliği ve isteksizliği.

Türkiye'de yerel yönetimlerle ilgili yapılan çalışmalardan en kapsamlı ve detaylıları olmaları sebebiyle yerelnet ve yerelbilgi projeleri önemli bir yere sahiptir. Yerel Yönetimler Bilgi Tabanı Projesi (YERELBİLGİ Projesi); İçişleri Bakanlığı'nın önerisi üzerine Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi (YYAEM) tarafından hazırlanmış ve proje iki kurum arasında imzalanan bir protokol ile 4 Nisan 2001'den başlayarak yürürlüğe girmiştir. Yerelbilgi Projesi, yerel yönetimlerle ilgili olan verileri elektronik ortamda toplayarak, bu verilerin politika geliştirme ve karar alma sürecine yardımcı olacak şekilde derlenmesi ve bunların analitik sorgulamaya tabi tutulmasını

hedeflemektedir. Yerelnet ise, Devlet Planlama Teşkilatı ve TODAİE - YYAEM işbirliği ile bir kamu projesi olarak doğmuş ve yürütülmüştür. Ülke yüzeyine dağılmış, çok sayıda ve özerk yerel yönetim birimlerince sürekli edinilen deneyimin ortak iletişim havuzunda paylaşılması gereksinmesi, 2001 yılından bu yana Yerelnet ile karşılanmaya başlanmıştır (Güler, 2001: 3; Nohutçu ve Demirel, 2005: 46)

Site içerisinde: Belediyeler, İl Özel İdareleri, şirket ve iştirakler, köylerle ilgili bilgiler bulunmaktadır. Yerel yönetimler ile ilgili güncel haberlere de yer verilmektedir. Sitede e-belediye uygulamaları açısından diğer yerel yönetimlere öncülük edecek çalışmalar da mevcuttur. Yalova, Kadıköy Belediyeleri ile İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediyesi bunlara örnek olarak gösterilebilir. Bilgisayarlaşmayla başlayıp kent bilgi sistemine kadar olan kurumsal dönüşüm süreçlerini tamamlayan bu yerel yönetim birimleri e-belediyeciliğin pilot uygulama alanı olarak varsayılmaktadır. Bu bölgelerde yaşayan halkın e-belediyecilik uygulamaları ile önemli kazanımlar elde etmesi diğer bölgelerdeki vatandaşları da belediyesini bu yönde zorlama konusunda motive etmektedir. Bu aşamayı tamamlayan kurumların kentsel hizmetleri sunmadaki etkinliklerinin yükseldiği izlenmekle beraber yönetim ve vatandaş bütünleşmesi yoluyla dinamik bir kent yönetimini olanaklı kıldığı görülmektedir. E-dönüşüm çalışmalarının yerel yönetimler tarafından sahiplenilmesi gerekmektedir çünkü belediyeler toplumsal yapıyı en iyi kavrayabilecek ve halkla en etkili şekilde iletişim kurabilecek yerel yönetim birimleridir.

2. Akdeniz Bölgesi Örneği

2.1. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Çalışma demokratik yönetim sağlanmasında e-belediyenin üstlendiği rolü ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu amaçla elektronik ortamda belediyelerin sunduğu “*kamu bilgilerine erişim ve saydamlık*”, “*çevrimiçi katılım ve danışma*”, “*oy kullanma ve yerel temsil (e-voting)*” başlığı ve bu başlık altındaki hizmetlerin yer aldığı bir ölçek kullanılmıştır. (Polat, 2006:25-29) Araştırma alanı kapsamında örnek seçilen belediyelerin internet siteleri çalışmanın konusu bağlamında incelenerek ve akademik çevrelerin görüşlerinin de katkılarıyla incelemede kullanılacak ölçeğin alt değişkenleri oluşturulmuştur. Çalışmanın kapsamını, Akdeniz Belediyeler Birliğine Bağlı belediyeler (68 belediye) oluşturmaktadır. Bu kapsamda yer alan 68 belediyenin internet siteleri üzerinden ölçekte yer alan değişkenlerin varlığı, erişime açık olup olmamaları ve erişimlerinin etkin yani yeterli olup olmadığı yönünde bir analiz gerçekleştirilmiştir. Bu analizde değişkenler, “var-yok”, “erişime açık-kapalı” ve “erişimi etkin olma-etkin olmama” açısından üç aşamada ele alınmıştır. Hedef evrende yer alan toplam 68 belediyeden 67 tanesine internet üzerinden ulaşılarak inceleme gerçekleştirilmiştir.

Elde edilen bulgular SPSS 15.0 programına yüklenerek Akdeniz Bölgesinde “*kamu bilgilerine erişim ve saydamlık*”, “*çevrimiçi katılım ve danışma*”, “*oy kullanma ve yerel temsil (e-voting)*” başlıkları açısından durum değerlendirmesi yapılmıştır. Verilerin analizlerinde genel tanımlayıcı istatistiksel analizlere yer verilerek, ilk olarak araştırma kapsamındaki değişkenlerin genel olarak sayı (frekans) ve yüzde değerleri elde edilmiş ikinci olarak da, Akdeniz bölgesinde illerin değişkenler açısından çapraz ilişkilerine bakılmıştır.

2.2. Çalışmada Kullanılan Ölçek ve Kısaltmalara İlişkin Tanımlama

Çalışmada belediyelerin internet siteleri yukarıda da belirtildiği üzere üç ana alt başlık ve alt değişkenleri açısından incelenmiştir. Değişkenlerin sitede var olup olmaması, erişime açık olup olmaması ve erişimin etkin olup olmaması açılarından internet siteleri analiz edilmiştir.

Söz konusu değişkenler TBV (Türk Bilişim Vakfı) desteği ile Polat tarafından hazırlanan “E-Belediyecilik Kılavuzu Yerel Yönetim Vatandaş Etkileşimi 2006” raporundan, akademik çevrelerin görüşlerinden ve örneklem seçilen belediye internet siteleri göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Örneğin, e-oylama Türkiye ölçeğinde uygulanmadığı için ölçeğe dâhil edilmemiştir.

Tablo 1:Araştırmada Kullanılan Ana ve Alt Değişkenlere İlişkin Ölçek

		Var	Erişime açık	Erişimi etkin-yeterli
KAMU BİLGİLERİNE ERİŞİM VE SAYDAMLIK	K1. Belediye organları (Teşkilat Şeması)'na yer verilmiş mi?	✓	✓	
	K1.1. Teşkilat şemasında yer alan kişi-birimlere ulaşan link aktif mi?	✓	✓	
	K1.2. İlgili birimlere ayrıca iletişim linki verilmiş mi?			
	K2. Belediye meclis toplantıları ve kararları ile ilgili bilgi var mı?	✓	✓	
	K2.1. Toplantı tarih ve yerleri belirtilmiş mi?	✓		
	K2.2. Toplantı gündemi ve sonuçları duyurulmuş mu?	✓		
	K3. Belediyenin yerele ilişkin e-bülten, gazete, broşür vb. var mı?	✓	✓	✓
	K4. Belediye meclis üyelerinin iletişim bilgileri (telefon, adres, faks, e-posta, elektronik form) var mı?	✓	✓	✓
	K5. Belediye başkanı bilgileri var mı? (özgeçmiş, görev)	✓	✓	✓
	K6. Meclis üyelerin hangi partiye mensup oldukları ile ilgili bilgi var mı?	✓		
ÇEVİRİM İÇİ KATILIM VE DANIŞMA	C1. Hizmetlere yönelik anket tarzı elektronik katılım şekilleri var mı? Memnuniyet, değerlendirme anketleri	✓	✓	✓
	C2.meclis Üye ve başkanla elektronik iletişim kurabilme imkânı var mı?outlook	✓	✓	
	C3. Online-çevrimiçi panel var mı?	✓	✓	✓
	C4. Çevrim için tartışma forumu var mı?	✓	✓	✓
	C5. Belediye başkanına direk mesaj gönderebilme imkânı var mı?	✓	✓	
	C6. Elektronik şikâyet forumu var mı?	✓	✓	
	C7. Dilek görüş ve öneriler formu var mı?	✓	✓	
	C8. Eposta üyeliği			
	C9. Bilgi edinme yasası çerçevesinde elektronik başvuru imkânı var mı?	✓	✓	
	C10. Yerel kuruluşlar-sivil toplum örgütlerine link verilmiş mi?	✓	✓	✓
	C11. Resmi kuruluşlara link verilmiş mi?	✓	✓	✓
OY KULLANMA VE YEREL TEMSİL	O1. Mahalli seçim sonuçları ile ilgili bilgi var mı?	✓	✓	✓
	O2. Elektronik seçmen listeleri ilan ediliyor mu?	✓	✓	
	O3. Yerele ilişkin sorunlara yönelik kamuoyu yoklaması için elektronik oy kullanabilme imkânı var mı?	✓	✓	✓
	O4. Mahalli seçim dönemlerinde aday bilgileri ilan ediliyor mu?	✓	✓	
	O5. Oy kullanma yerleri hakkında bilgi veriliyor mu?	✓	✓	
	O6. Yerele ilişkin haberlerin sesli ve görüntülü olarak internet üzerinden yayınlanması (webcasting) sistemi var mı?	✓	✓	✓

Söz konusu her bir değişken niteliğine göre bir, iki ya da üç boyutta incelenmiştir. Yani, kamu bilgilerine erişim ve saydamlık başlığı altında verdiğimiz bir alt değişken olarak “Belediye Meclis Toplantı tarih ve yerlerinin belirtilmesi” sadece I. aşamada “var - yok” açısından ele alınmıştır. “Belediye organları (Teşkilat Şeması)'na yer verilmesi” I. Aşamada “var - yok” ve II. Aşamada “erişime açık-erişime kapalı” olarak ele alınmıştır. Son olarak “Belediye başkanı bilgilerine (özgeçmiş, görev) yer verilmesi” ise ” I. aşamada “var - yok”, II. Aşamada

“erişime açık-erişime kapalı” ve III. aşamada “erişimi etkin/yeterli (bilgiler açısından)- etkin değil” olarak ele alınmıştır.

Var-yok: Değişkenlerle ilgili bilginin olup olmadığı sorgulanmıştır.

Erişime açık-erişime kapalı: İnternet sitesi üzerinden değişkenlerle ilgili bilgilere ulaşıp ulaşılamadığı sorgulanmıştır.

Erişimi etkin/yeterli (bilgiler açısından)- etkin değil: İnternet sitesi üzerinden değişkenlerle ilgili bilgilerin yeterli olup olmadığı sorgulanmıştır.

2.3. Çalışmanın Bulguları

2.3.1. Tanımlayıcı Bulgular

Araştırma alanı olarak seçilen Akdeniz Belediyeler Birliği kapsamında 68 belediye olduğu birliğin internet sitesinden tespit edilmiş ve ilgili belediyelerin internet siteleri üzerinden araştırmanın amacı doğrultusundaki bilgilere ulaşılmıştır. Uygulamanın yapıldığı Mayıs ayı içerisinde 68 belediyeden 67'sine internet üzerinden ulaşılabilmektedir. Tablo 2'de Akdeniz bölgesi kapsamındaki iller ve belediyelerine ait rakamlar verilmiştir.

Tablo 2: Araştırma Kapsamındaki İller ve Belediye Sayıları

İller	Frekans	Yüzde
Antalya	44	65,7
Isparta	12	17,9
Burdur	8	11,9
Muğla	3	4,5
Toplam	67	100,0

Tablo 3: Yerel Demokratikleşmenin Sağlanması Yönünde Belediyelerin Elektronik Uygulamaları Frekans-Yüzde Değerleri

KAMU BİLGİLERİNE ERİŞİM	Y-V		K-A		ED-E	
	S/%	S/%	S/%	S/%	S/%	S/%
K1. Belediye organları (Teşkilat Şeması)'na yer verilmiş mi?	35 52.2	32 47.8	46 68.7	21 31.3	-----	-----
K1.1. Teşkilat şemasında yer alan kişi-birimlere ulaşan link aktif mi?	46 68.7	21 31.3	47 70.1	20 29.9	-----	-----
K1.2. Belediyenin ilgili birimlerine ayrıca iletişim linki verilmiş mi?	33 49.3	34 50.7	37 55.2	30 44.8	-----	-----
K2. Belediye meclis toplantıları ve kararları ile ilgili bilgi var mı?	34 50.7	33 49.3	37 55.2	30 44.8	-----	-----
K2.1. Toplantı tarih ve yerleri belirtilmiş mi?	54 80.6	13 19.4	-----	-----	-----	-----
K2.2. Toplantı gündemi ve sonuçları duyurulmuş mu?	52 77.6	15 22.4	-----	-----	-----	-----
K3. Belediyenin yerele ilişkin e-bülten, gazete, broşür vb. var mı?	36 53.7	31 46.3	36 53.7	31 46.3	36 53.7	31 46.3
K4. Belediye meclis üyelerinin iletişim bilgileri (telefon, adres, faks, e-posta, elektronik form) var mı?	30 44.8	37 55.2	41 61.2	26 38.8	41 61.2	26 38.8
K5. Belediye başkanı bilgileri var mı? (özgeçmiş, görev)	6 9	61 91	8 11.9	59 88.1	13 19.4	54 80.6
K6. Meclis Üyelerin hangi partiye mensup oldukları ile ilgili bilgi var mı?	34 50.7	33 49.3	-----	-----	-----	-----
ÇEVİRİM İÇİ KATILIM VE DANIŞMA						
C1. Hizmetlere yönelik anket tarzı elektronik katılım şekilleri var mı? (Memnuniyet, değerlendirme anketleri)	39 58.2	28 41.8	41 61.2	26 38.8	41 61.2	26 38.8
C2. Meclis Üye ve başkanla elektronik iletişim kurabilme imkânı var mı? (Outlook)	53 79.1	14 20.9	53 79.1	14 20.9	-----	-----
C3. Online-çevrimiçi panel var mı?	67 100	0	67 100	0	67 100	0
C4. Çevrim için tartışma forumu var mı?	65 97	2 3	65 97	2 3	-----	-----
C5. Belediye başkanına direk mesaj gönderebilme imkânı var mı?	40 59.7	27 40.3	41 61.2	26 38.8	-----	-----
C6. Elektronik şikâyet forumu var mı?	53 79.1	14 20.9	53 79.1	14 20.9	-----	-----
C7. Dilek görüş öneri formu var mı?	49 73.1	18 26.9	49 73.1	18 26.9	-----	-----
C8. Bilgi edinme yasası çerçevesinde elektronik başvuru imkânı var mı?	28 41.8	39 58.2	28 41.8	39 58.2	-----	-----
C9. Yerel kuruluşlar-sivil toplum örgütlerine link verilmiş mi?	33 49.3	34 50.7	33 49.3	34 50.7	37 55.2	30 44.8
C10. Resmi kuruluşlara link verilmiş mi?	19 28.4	48 71.6	21 31.3	46 68.7	27 40.3	40 59.7
OY KULLANMA VE TEMSİL						
O1. Mahalli seçim sonuçları ile ilgili bilgi var mı?	62 92.5	5 7.5	64 95.5	3 4.5	64 95.5	3 4.5
O2. Elektronik seçmen listeleri ilan ediliyor mu?	63 94	4 6	64 95.5	3 4.5	-----	-----
O3. Yerele ilişkin sorunlara yönelik kamuoyu yoklaması için elektronik oy kullanabilme imkânı var mı?	55 82.1	12 17.9	56 83.6	11 16.4	56 83.6	11 16.4
O4. Mahalli seçim dönemlerinde aday bilgileri ilan ediliyor mu?	66 98.5	1 1.5	66 98.5	1 1.5	-----	-----
O5. Oy kullanma yerleri hakkında bilgi veriliyor mu?	64 95.5	3 4.5	64 95.5	3 4.5	-----	-----
O6. Yerele ilişkin haberlerin sesli ve görüntülü olarak internet üzerinden yayınlanması (webcasting) sistemi var mı?	50 74.6	17 25.4	51 76.1	16 23.9	-----	-----

(Y-V: Erişim Yok- Erişim Var, K-A:Erişime Kapalı-Açık, ED-E: Etkin/Yeterli Değil Etkin/Yeterli)

Araştırma kapsamındaki belediyelerin yerel demokratikleşmenin sağlanması yönünde “*Kamu bilgilerine erişim ve saydamlık açısından*” belediyelerin elektronik uygulamalarına ilişkin öne çıkan bulgular bölge genelinde ve iller açısından tek tek aşağıda verilmiştir.

1. Belediye teşkilat şemasına sahiplik durumu Akdeniz Bölgesi genelinde %47.8, erişimin açık olma durumu %31.3'tür. Araştırma alanında 44 belediyeye (il, ilçe ve belde) sahip Antalya'nın 18 belediyesi teşkilat şemasına sahip olup yüzdesi %40.9'dur. 18 belediyenin 11 tanesinde (%25) teşkilat şemalarına erişim açık, ulaşılabilmektedir. 12 belediyesi olan Isparta'nın 7 belediyesi, %58.3 oranında teşkilat şemasına sahip ve erişime açık. 8 belediyesi olan Burdur'un ise 4'ü %50 oranında teşkilat şemasına sahip iken sadece 1 belediyede erişim sağlanabilmekte (%12.5) ve son olarak 3 belediyesi ile Muğla'nın tamamı %100 oranında teşkilat şemasına sahip iken 2 tanesinde erişim sağlanabilmektedir. (%66.7)
2. Belediye Meclis toplantıları ve kararları ile ilgili bilgi verilmesi araştırma alanındaki genel oranı %49.3, kararlara ulaşılan linkin erişime açık olma durumu % 44.8'tir. Yine bu değişken açısından illerin sıralamasında Antalya 24 belediyesi ile %54.5 oranında toplantı ve kararları web sitesi üzerinden vermekte olup bunların erişime açıklık durumu ise 22 belediye ile %50 oranındadır. Isparta'da 2 belediyede %16 oranında bu bilgilere hem yer verilmiş hem de erişime açıktır. Burdurun 5 belediyesinde (%62.5) toplantı ve kararları web sitesi üzerinden verilirken bunlardan 4 tanesi (%50.9) erişime açıktır. Son olarak Muğla'da 2 belediyede (%66.7) bu bilgilere hem yer verilmiş hem de erişime açıktır.
3. Bölgede Belediyelerin yerele ilişkin e-bülten, gazete, broşür vb yayınlama durumu, erişime açıklığı ve erişimin etkinliği %46.3'tür. Antalya'nın 20 belediyesi (%45.5) e-bülten, gazete, broşür vb yayınlara web sitesinde yer vermekte, erişime açık ve erişimi etkin. Isparta'nın sadece 1 belediyesinde (%8.3), Burdur'un 7 belediyesinde (%87.5) ve Muğla'nın 3 belediyesinde (%100) web siteleri üzerinden e-bülten, gazete, broşür vb. yayınlara yer verilmiş, erişime açık ve etkindir.
4. Bölgede Belediye Meclis üyelerinin iletişim bilgileri (telefon, adres, faks, e-posta, elektronik form) açısından durumu, %55.2, erişime açıklığı %38.8 ve erişimin etkinliği %38.8'dir. Antalya'da 28 belediyede (%63.6) bu bilgilere yer verilmiş, 17 belediyesinde (%38.6) erişime açık ve bilgiler yeterlidir. Isparta'da 2 belediyede (%16.7) bu bilgilere yer verilmiş, erişime açık ve yeterlidir. Burdur'da, 4 belediyede (%50) bu bilgilere yer verilmiş, erişime açık ve yeterlidir. Son olarak Muğla'da, 3 belediyenin tamamında (%100) bu bilgilere yer verilmiş, erişime açık ve yeterlidir.
5. Belediye başkanının bilgilerini web sitesi üzerinden verme açısından bölge belediyelerin genel durumu, %91, erişime açıklığı %88.1 ve erişimin etkinliği %80.6'dır. Antalya'nın 42 belediyesinde (%95.5) başkana ilişkin bilgiler web sitesinden verilmiş, 40 belediyede (%90.9) bu bilgilere erişim linki açık ve 35 (%79.5) belediyenin başkanlarına ilişkin bilgiler yeterlidir. Isparta'nın 10 belediyesinde (%83.3) başkana ilişkin bilgi verilmiş, link açık ve bilgiler yeterlidir. Burdur'da 7 (%87.5) ve Muğla'da 2 (%66.7) belediyede başkanlarına ilişkin bilgi verilmiş, link açık ve yeterlidir.

Sonuç olarak, kamu bilgilerine erişim ve saydamlık başlığı altında ele aldığımız alt değişkenlerde bölgede öne çıkan uygulamalar, belediye başkanı ve belediye meclis üyelerine ilişkin bilgilerin sunulması olarak görülmektedir. Belediyenin kurumsal

şemasına yer verilmesi açısından durum %50'nin altında seyir etmekte olup, burada da gözlemlenen nokta teşkilat şemaları linklerinin ya açık olmaması ya da şemada yer alan birimlere erişimin olmaması şeklindedir.

Araştırma kapsamındaki belediyelerin yerel demokratikleşmenin sağlanması yönünde “Çevrimiçi katılım ve danışma açısından” belediyelerin elektronik uygulamalarına ilişkin öne çıkan bulgular bölge genelinde ve iller açısından tek tek aşağıda verilmiştir.

1. Bilgi edinme yasası çerçevesinde elektronik başvuruya yer verilmesi ve erişime açık olması Akdeniz Bölgesi genelinde %58.2'dir. Antalya'nın 30 belediyesi (%68.2) bilgi edinme konusunda başvuruya yer vermiş ve erişimi de açıktır. Isparta'nın 3 belediyesi (%25) bilgi edinme konusunda başvuruya yer vermiş ve erişimi de açıktır. Burdur'un 4 belediyesi (%50) bilgi edinme konusunda başvuruya yer vermiş ve erişimi de açıktır. Son olarak Muğla'nın 2 belediyesi (%66.7) bilgi edinme konusunda başvuruya yer vermiş ve erişimi de açıktır.
2. Yerel kuruluşlar-sivil toplum örgütlerine link verilmiş ve erişime açık olması Akdeniz Bölgesi genelinde %50.7'dir. Erişimin etkinliği açısından bölgenin durumu %44.8'dir. Bu konuda Antalya'nın 23 belediyesi (%52.3) yerel kuruluşlar-sivil toplum örgütlerine link vermiş ve erişime açık, 19 belediyesinde ise ilgili link yeterlidir. (%43.2) Isparta'nın 3 belediyesinde yerel kuruluşlar-sivil toplum örgütlerine link verilmiş, erişime açık ve ilgili link yeterlidir. (%25) Burdur'un 5 belediyesinde yerel kuruluşlar-sivil toplum örgütlerine link verilmiş, erişime açık ve ilgili link yeterlidir. (%62.5) Son olarak Muğla'nın tüm belediyelerinde yerel kuruluşlar-sivil toplum örgütlerine link verilmiş, erişime açık ve ilgili linklere erişimin yeterlidir. (%100)
3. Resmi kuruluşlara link verilmiş olması Akdeniz Bölgesi genelinde %71.6'dır. Erişime açıklık oranı %68.7 ve linklere erişimin yeterliliği %59.7'dir. Bu konuda Antalya'nın 34 belediyesi (%77.3) resmi kuruluşlara link vermiş, 32 belediye erişime açık, (%72.7) ve 29 belediye linklere erişim yeterlidir. (%65.9) Isparta'nın 6 belediyesinde resmi kuruluşlara link verilmiş ve erişime açık, (%50) 3 belediyesinde ise linklere erişim yeterlidir. (%25) Burdur'un 5 belediyesinde link verilmiş, erişime açık ve linklere erişim yeterlidir. (%62.5) Son olarak Muğla'nın tüm belediyelerinde resmi kuruluşlara link verilmiş, erişime açık ve ilgili linklere erişim yeterlidir. (%100)

Çevrimiçi katılım ve danışma açısından belediyelerin durumu genel olarak yerel ve resmi kuruluşlara internet siteleri üzerinden erişim imkânı vermeleri olarak ortaya çıkmakta, diğer uygulamaların fazla yerleşmediği görülmektedir. Yüzde olarak Akdeniz bölgesi genelinde bu uygulamanın %50'lerin üzerinde olduğu görülmektedir. Bu konuda dikkat çeken önemli bir bulgu, bilgi edinmeye yönelik elektronik başvuru imkânının internet sitelerinde yer bulma oranıdır. Genel seyir %50'nin üzerinde olmasına rağmen, bu konunun bir kanun çerçevesine alınmış olması, hemen hemen tüm belediyelerde bu hizmetin internet sitesi üzerinden hizmete sunulması gerektiğini akla getirmektedir.

Araştırma kapsamındaki belediyelerin yerel demokratikleşmenin sağlanması yönünde “Oy kullanma ve yerel temsil açısından” belediyelerin elektronik uygulamalarına ilişkin öne çıkan bulgular bölge genelinde ve iller açısından tek tek aşağıda verilmiştir.

1. Elektronik seçmen listelerinin internet sitesi üzerinden ilan edilmesi %6 ve erişime açıklığı ise Akdeniz Bölgesi genelinde %4.5'tir. Bu değişken açısından illerin değerlendirmesinde sadece Antalya'nın 4 belediyesinin (%9.1) bu linke sahip ve 3 belediyesinde (%6.8) erişime açık olduğu görülmüş, diğer illerde bu sonuca rastlanmamıştır.

2. Oy kullanma yerleri hakkında bilgi verilmesi durumu Akdeniz Bölgesi genelinde %4.5 olup, bu linkin erişime açıklığı %4.5'tur. Bu değişken açısından illerin değerlendirmesinde yine sadece Antalya'nın 3 belediyesinin (%6.8) bu linke sahip ve erişime açık olduğu görülmüş, diğer illerde bu sonuca rastlanmamıştır.
3. Mahalli seçim dönemlerinde aday bilgilerinin ilan edilmesi durumu Akdeniz Bölgesi genelinde %1.5 olup, bu linkle bilgiye erişim oranı da yine %1.5'tur. İller açısından bakıldığında da yine Antalya'da sadece 1 belediyede (%2.3) bu bilgiler için link ve erişim imkânı verildiği görülmüş, diğer illerde bu sonuca rastlanmamıştır.
4. Yerele ilişkin sorunlara yönelik kamuoyu yoklaması için elektronik oy kullanabilme durumu Akdeniz Bölgesi genelinde %17.9, bu bilgiler için verilen linkin erişime açık olması ve bilgilerin yeterliliği ise %16.4'tür. Bu konuda Antalya'nın 8 belediyesinde (%18.2) elektronik oy kullanabilme imkanı verilmiş, erişime açık ve etkinidir. Isparta'nın 2 belediyesinde (%16.7) kamuoyu yoklaması için elektronik oy kullanabilme imkanı varken, sadece 1 belediyede (%8.3) erişime açık ve bilgiler etkindir. Son olarak Muğla'nın belediyelerinde böyle bir uygulama mevcut değildir.

Son olarak, belediyelerin yerel demokratikleşmenin sağlanması yönünde oy kullanma ve yerel temsil açısından durumlarına bakıldığında öne çıkan bulgular diğer iki alt başlığa (kamu bilgilerine erişim ve çevrim içi katılım) göre oldukça zayıftır. Bu başlık altında belediyelerin yerel demokratikleşme açısından yerelin katılımını sağlayıcı uygulamalara yer verme oranlarının oldukça düşük olduğu saptanmıştır. Sonuçlar bölge genelinde sayısal açıdan anlamlı değildir. Çünkü bu uygulamalara (hepsi ya da kısmi olarak) bölge genelinde sadece birkaç belediyenin yer verdiği görülmektedir.

Sonuç

Bugün ulaştığımız noktada olması gereken belediyelerin internet sitelerinin bilgi vermektен fazlasını amaç edinmeleri ve gerçekten e-devlet kavramının anlamını anlaşılmasının gerekliliğidir. Çalışma kapsamında ele alınan Akdeniz Belediyeler Birliğine üye belediyelerde olduğu gibi, tüm ülkede de bir çok belediyenin internet sayfası çevrimiçi (online) işlem yapmaktan ve çift yönlü etkileşimden oldukça uzaktır.

E-devlet kavramının yerelde uygulanmasının temel amaçları arasında bireylerin işlemlerini daha kısa zamanda yapabilmelerini sağlamak, maliyetleri düşürmek, kurumlara gitmeden işlem yaparak bürokrasiyi azaltmak yer almaktadır. Ancak çoğu kurumda internet sitesi aracılığı ile çevrimiçi (online) işlem yapılamadığı gibi, işlem yapılabilen internet sitelerinde de e-devlet kavramının getirmeyi amaçladığı kolaylıklar görülmemektedir. Örneğin engelli vatandaşlar için özel kuruluşların internet sitelerinde görme engelli vatandaşlarımız için sesli okuma butonları yer alırken; kamu kurumlarının internet sitelerinin büyük bir çoğunluğunda yardımcı öğeler yer almamaktadır. Bu gibi durumlar amaçlandığı gibi bürokrasiyi azaltmamakta aksine “*sanal bürokrasi*” olarak yeniden karşımıza çıkabilmektedir.

Ekleme gerekir ki, belediyelerin internet sayfaları çoğunlukla belediye başkanlarını tanıtan, belediyenin ya da yöneticilerinin hizmetlerini anlatabilme ve gösterebilme imkânı buldukları yerler haline gelmiştir. Ayrıca belediyelerde kurumsal şemalarının internet sitelerinde olmadığı, var olanlarda ise sadece bilgi amaçlı olarak birimlerin isimlerinin yazıldığı, ad-soyad, telefon, e-mail, fax gibi bu birimlere ulaşım imkânı sağlayan erişim bilgilerinin olmadığı görülmektedir. Özellikle saydamlık, şeffaflık, hesap verilebilirlik gibi ilkeler ışığında, meclis toplantı ve kararları ile ilgili bilgi verilmesinde de yine belediyelerin yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Belediyelerin internet sayfalarında çevrimiçi katılımın özendirilmesi ve arttırılması yönünde uygulamalara yer verilmesi oldukça önemlidir. Yapılan incelemelerin toplamında, şikâyet, görüş-öneri bildirme, tartışma forumu gibi çift yönlü iletişim sağlayan uygulamalara istenilen düzeyde rastlanmamıştır. Bu yollar ile yerelin ihtiyaçlarının daha açık ve kolay tespit edilebileceği düşünüldüğünde, yöneticilerin politika üretmelerinde önemli bir envanter sağlayacağı da aşikârdır.

Kaynakça

AKGÜN, Birol, “Küreselleşme, Sanal Siyaset ve E-Demokrasi”, **Küresel Sistemde Siyaset, Yönetim, Ekonomi**, (Der. M. Akif Çukurçayır), Çizgi Kitabevi, Konya, 2003.

ERDAL, Murat, E-Belediye ve E-Devlet Semineri: **Belediye Yönetiminde E-Devlet Uygulamaları**, (t.y.) <http://www.meslekiyelerlilik.com/e-Belediye/e-Belediye%20Semineri.doc>. 10.06.2009.

ERGUN, Turgay, **Kamu Yönetimi Kuram Siyasa Uygulama**, TODAİE, Ankara, 2004.

GÜLER, Birgül Ayman-AKDOĞAN, Argun ve OKTAY, Hakan, “**Yerel Yönetimler ve İnternet Paneli**”, Türkiye’yi İnternete Taşımak Konferansı, İstanbul, 2. 11. 2001, www.inet.tr.org.tr/inetconf7/Sunum/yerelyonetim.docoturumlar/yerelyonetimler.doc.

HENDEN H.B. ve HENDEN R. (2005), “Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim ve e-Belediyecilik” **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Güz, C. 4, S. 14

KÖSECİK, Muhammet ve Naci Karkın (2004), “E-devlet: **Amaçlar, Sorunlar ve Uygulamalar**”, Kamu Yönetimi (Ed: Abdullah Yılmaz, Mustafa Ökmen), Gazi Kitabevi, Ankara.

NOHUTÇU, A.,DEMİREL, D.(2005), E-Devlet:Genel Bir Çerçeve ve Teorik Bir Yaklaşım, http://www.nvi.gov.tr/attached/NVI/makale/makale_

POLAT K. Rabia., **E-Belediyecilik Kılavuzu Yerel Yönetim Vatandaş Etkileşimi**, TASAM 2006, <http://www.ziyaguney.com/dosyalar/pdf/ebelediyecilik.pdf> ET:15.04.2011.

UÇKAN, Özgür, **e-devlet, e-demokrasi ve Türkiye, Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılanması İçin Strateji ve Politikalar-I**, İstanbul: Literatür Yay., 2003

YILDIRIM Uğur ve ÖNER Şerif. (2004), “Bilgi Toplumu Sürecinde Yerel Yönetimlerde Eğitim-Bilişim Teknolojisinden Yararlanma: Türkiye’de E-Belediye Uygulamaları”, **The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET**, January, Vol.3, Issue, <http://www.tojet.net/articles/318.htm>, Erişim: 10.06.2009.

YILDIZ Mete, “ **Elektronik (E) Devlet Kuramı ve Uygulamasına Genel Bir Bakış ve Değerlendirme**,” Çağdaş Kamu Yönetimi I, Ed. Muhittin Acar, Hüseyin Özgür, Ankara: Nobel Basımevi, 2003.

Türkiye Bilişim Derneği, E-Belediye Taslak Rapor (I), Türkiye Bilişim İkinci Şûrası, Ankara, 2004, <http://www.bilisimsurasi.org.tr/e-turkiye/docs/e-belediye-taslakraporu-1-5.doc>. ET:15.04.2009.